

Harrie Scholtmeijer

De Drentse dichter Jan Naarding (1903-1963) vertaalde de eerste strofe van het bekende 'Abide with me' als volgt:

Blijf bij mij, Heer, want d'avond
komp mij nao,
't Twiedonkert allerwegens, blijf bij
mij Vao!
As al 't geluk bezwik, all' hulp is
wied,
Verlats Do mij in 't dichtste duuster
niet.

Er is één woord dat zich niet zo gemakkelijk laat thuisbrengen, en dat is "twiedonkert", in de tweede regel. Dit werkwoord hoort bij het zelfstandig

naamwoord *twiedonker*, dat we in het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* (en in Van Dale) terugvinden als *tweedonker*. De betekenis daarvan is 'schemering'.

Het gaat, blijkens het grote woordenboek, om een gewestelijk woord. Alle vermeldingen hebben betrekking op Groningen, Drenthe, Overijssel, de Achterhoek en de Veluwe. Kortom, het Nedersaksische deel van Nederland. In de oudste woordenlijst van de Nedersaksische dialecten, het achttiende-eeuwse handschrift *Dumbar*, komt het al voor. *Twee-* in *tweedonker* is dan ook niet het Nederlandse telwoord *twee*, maar komt van het Oudsaksische *twēho*, dat 'twijfel' betekent. *Tweedonker* bete-

kent dus eigenlijk 'twijfeldonker', tussen licht en donker in.

Nu had *tweedonker* natuurlijk net zo goed *tweelicht* kunnen heten, en in een aantal westelijke dialecten is het woord voor de schemering ook *tweelicht*, bijvoorbeeld in het Wierings, het Drechtlands en het Katwijks. En aan de overzijde van de Noordzee. Gelet op het aantal sprekers van het Engels wereldwijd zou *tweelicht* in de vorm *twilight* weleens het meestgebruikte woord voor 'schemering' op onze planeet kunnen zijn.

Tweedonker is een woord uit de schemerzone van onze taal, ook letterlijk. Het is gewestelijk, maar (samen met broertje *tweelicht*) toch ook weer zo

ruim verspreid dat het een plaats kon krijgen in de woordenboeken die ons hele taalgebied bestrijken. *Tweedonker* lijkt ook symbolisch voor het schemergebied waarin de Nederlandse dialecten van nu zich bevinden. Voor sommigen is dat een avondschemering. Nog even en de volledige stilte daalt over onze streektalen. Anderen wijzen erop dat voor de dialecten de vroege ochtend van een heel nieuw bestaan als cultuurtaal is aangebroken. Met nieuwe en opvallende uitingvormen als serieuze literatuur, eigentijdse rockmuziek, kerkdiensten en het gewijde lied. Van dat laatste vormt Naardings gedicht een voorbode. ■

Dr. Harrie Scholtmeijer (1960) is dialectoloog en werkt als redacteur voor diverse streektaalwoordenboeken.

Foto: Onze Taal

Tweedonker, mooi woord voor 'schemering'.